

Utskottet hemställer derföre,

3:o att jemväl Herr Pehrssons motion måtte af Riksdagen
lemnas utan vidare afseende.

Stockholm den 7 April 1874.

På Utskottets vägnar:

ERIC SPARRE.

N:o 24.

Ank. till Riksd. Kansli den 7 April 1874, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om vatten- och brödstraffets afskaffande.

Genom ifrågavarande, af Herr *Lars Ersson* inom Andra Kammaren väckta motion (N:o 127), som blifvit till Lag-Utskottet remitterad, är föreslaget

dels "att Riksdagen för sin del måtte besluta upphörandet af vatten- och brödstraffet från och med ingången af år 1875, samt att i dess ställe skall sättas enkelt fängelsestraff enligt den förvandlingsgrund som föreslås i 1871 års Lag-Utskotts betänkande N:o 8,"

dels "att Riksdagen måtte ingå till Kongl. Maj:t med en skrifvelse att Kongl. Maj:t täcktes vidtaga den förändring i krigslagstiftningen, att vatten- och brödstraffet ur krigslagarne måtte utgå."

Frågan om vatten- och brödstraffets afskaffande har länge stått på dagordningen. Redan för omkring 40 år sedan utdömdes det såsom för-

vandlingsstraff af lagkomitén, som dock bibehöll det såsom en svårare art af fängelse, hvilket kunde omedelbart ådömas. Vid företagen granskning af lagkomiténs förslag gick Högsta Domstolen ett steg längre och utdömde detta straff äfven såsom särskild straffart. Samma uppfattning gjorde sig sedermera gällande hos lagberedningen, som i sitt förslag till straffbalk alldeles uteslöt vatten- och brödstraffet. Det upptogs visserligen såsom förvandlingsstraff i Kongl. Maj:ts vid 1862—1863 årens riksdag framlagda förslag till ny strafflag och inkom i följd deraf i nu gällande lag; men sådant skedde, efter hvad motiven till det Kongl. förslaget och Lag-Utskottets då afgifna betänkande i ämnet utvisa, endast af det praktiska skäl, att man befarade, att olägenheter skulle uppkomma såväl för det allmänna, som för den bötfällde, derest det fängelse, som denne borde i stället för böter undergå, ej blefve, genom dess intensitet, till tiden så mycket som möjligt förkortadt. Hos representationen förevar frågan senast vid 1871 års riksdag, då Kongl. Maj:t genom nådig proposition ifrågasatte en lagförändring i syfte att den, som saknade tillgång till gäldande af honom ådömda böter, skulle, om han så önskade, ega att i stället för det hela bötesbeloppet motsvarande fängelse vid vatten och bröd undergå annat fängelse, efter den i 2 kap. 11 § Strafflagen stadgade förvandlingsgrund. I anledning af denna nådiga proposition blef af dåvarande lagutskott, som på anförda skäl ansåg sig förhindradt att tillstyrka bifall till propositionen oförändrad, utarbetadt och för Riksdagen framlagdt ett motförslag med förändrade förvandlingsgrunder i afseende hufvudsakligen på förhållandet emellan fängelse vid vatten och bröd samt annat fängelse. Men hvarken det ena eller andra af dessa förslag vann Riksdagens godkännande.

Enär vatten- och brödstraffet är att betrakta såsom ett fysiskt affiktivt straff, låter det svårligen förena sig med nutidens uppfattning af straffrättens grund och straffens ändamål. Och då fängelse vid vatten och bröd är en straffart af svårare beskaffenhet än vanligt fängelse, är det i och för sig oegentligt att låta detta straff träda i stället för den lindrigaste straffarten, böter, som är afsedd för mindre förbrytelser. Att utbyta detsamma emot enkelt fängelse, på sätt motionärens förslag afser, synes dock ej vara det lämpligaste sättet att lösa frågan. Deremot och då penningen utgör frukten af arbete, har Utskottet ansett det vara i sin ordning, att den bötfällde, när han saknar tillgång till böternas gäldande, aftjenar dem genom arbete inom fängelse, arbetsinrättning eller på annat sätt. Genom en sådan anordning skulle utan tvifvel väsendtliga fördelar beredas det allmänna, som sålunda komme i åtnjutande af arbetsprodukten såsom vederlag för bötesbeloppet, och sannolikt skulle mången före-

draga att medelst frivilligt arbete bereda sig medel till böternas erläggande.

Ifrågavarande tvångsarbete vore ingalunda att anse lika med straffarbete, vid hvars undergående fången är underkastad en behandling vida strängare, än den inskränkning i friheten, som tvångsarbetet skulle medföra. Utskottet har emellertid ej varit i tillfälle att åstadkomma den närmare utredning i afseende på fängelseväsendets närvarande förhållanden m. m., som erfordras, för bedömande huruvida och på hvad sätt en lagförändring i nu angifna riktning må kunna genomföras; och får Utskottet alltså, i anledning af första delen i förevarande motion, vördsam samt hemställa,

att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse, med uttalande af den åsigt att fängelse vid vatten och bröd ej lämpligen torde böra såsom förvandlingsstraff bibehållas, samt att följaktligen önskvärdt vore, att detsamma kunde utbytas emot annan påföljd, företrädesvis arbets tvång inom fängelse eller arbetsinrättning eller på annat sätt, anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes i sådant afseende tillvägabrings nödig utredning af de på frågans lösning inverkan förhållanden, samt derefter för Riksdagen framlägga förslag i ämnet.

Beträffande senare delen af motionen, så och då böter, ådömda enligt strafflagen för krigsmakten af den 11 Juni 1868, skola förvandlas efter de i allmänna lagen om bötesförvandling stadgade grunder, är det gifvet, att de förändrade bestämmelser, som i detta afseende meddelas i allmänna lagen, blifva tillämpliga jemväl i fråga om förvandling af dylika böter, såvida ej annorlunda förordnas.

Enligt den för krigsmakten samtidigt utfärdade disciplinstadga kan »arrest vid vatten och bröd» åläggas såsom disciplinstraff. Föreskrifterna härom beröras icke af allmänna lagen eller deruti skeende förändringar. Motionären, som yrkat afskaffande af detta slags disciplinstraff, har icke föreslagit något annat i stället. Vid sidan af detsamma förekommer visserligen *mörk arrest* såsom alternativ; men då denna senare straffart till sin beskaffenhet är lika svår, om icke svårare än den förra, torde ej vara skäl att ovilkorligen föreskrifva mörk arrest, helst lämplig lokal för verkställande af sådant straff icke alltid torde vara att tillgå. Det ligger synnerlig vikt derpå, att disciplinen inom armén upprätthålles, och det är för den skull en tvingande nödvändighet att speciellagen här är sträng. Under det att fängelse vid vatten och bröd kan genom bötesförvanling utsträckas ända till tjugo dagar, är deremot i disciplinstadgan tiden begränsad till högst

tio dagar. Detta i förening med den omständighet att disciplinstraffet skall undergå icke i allmänt häkte, utan i regementets, korpens, detachementets eller garnisonens häkte, har till följd, att de skäl, hvilka tala för borttagande ur allmänna lagen af vatten- och brödstraffet såsom förvandlingsstraff, i väsendtlig mån förlora sin betydelse i afseende på ifrågasvarande bestämmelser i disciplinstadgan för krigsmakten. För öfrigt må erinras, att det ankommer på Kongl. Maj:t allena, att härutinnan vidtaga de förändringar, hvilka kunna anses behöfliga.

På grund af hvad nu är anfördt får Utskottet hemställa,

2:o att motionärens förslag i denna del ej måtte till någon vidare åtgärd å Riksdagens sida föranleda.

Stockholm den 7 April 1874.

På Utskottets vägnar:

ERIC SPARRE.

Reservationer:

af Herr Grefve Sparre: »Utskottets utlåtande synes mig lida af en ohjplig inkonsequens. På samma gång som vatten- och brödstraffet utdömes såsom i moraliskt och fysiskt afseende nedsättande för andra medborgare, förordas dess bibehållande för militärer, hvilkas moraliska och fysiska krafter man i minst lika mån som andras borde tillgodose.

Att vid bristande tillgång till böter låta dessa aftjenas genom arbete har i hundrade år, så väl inom vårt land, som annorstädes utgjort en from önskan, som icke kunnat realiseras. Ett försök dertill har till och med en gång gjorts i vår äldre kriminallagstiftning, men, såsom alldeles opraktiskt, uppgifvits. Icke ens det i Fattigvårdsförordningen intagna stadgande, att fattighjon finge användas till arbete, har ledt till någon påföljd. Att inrätta särskilda arbetsgårdar för bötfällda vore ju att

åter införa dessa korrektionsinrättningar, ifrån hvilka det moraliska förderfvets smitta spreds öfver hela landet. Sedan vi med betydliga kostnader genomfört cellfängelse-systemet, för att motarbeta denna smitta, vore det en besynnerlig manöver, att just för de mindre förbrytarne, hvilka företrädesvis borde skyddas mot smittan, införa gemensamhetsfängelset.

Vid nu angifna förhållanden har jag icke deltagit i tillstyrkandet af den af Utskottet föreslagna underdåniga skrifvelse; men deremot varit af den mening att böter till belopp af 15 R:dr skulle förvandlas till enkelt fängelse. För böter utöfver detta belopp torde, i brist af fängelserum, vatten och bröd såsom förvandlingsstraff tills vidare böra af nödvändighet bibehållas.»

af Herr Grefve *Mörner*, med hvilken herr *Dahm* sig förenat: »Ehuru jag för min del äfven anser önskligt, att böter icke må komma att, vid bristande tillgång, till vatten och brödstraff förvandlas; likväl, då fängelsernas nuvarande beskaffenhet och antal icke lärer lemna utrymme för det ökade antal fångar, som komme att uppstå, derest böter skulle endast med fängelse försonas, och jag icke kan inse lämpligheten af att af statsmyndigheter ådömda böter må i enskilda tvångsinrättningar aftjenas, får jag påyrka, att motionen för närvarande icke må af Riksdagen bifallas.»

af Herr *Caspersson*: »Genom de upplysningar, Lag-Utskottet af chefen för Fångvårdsstyrelsen erhållit, är fullständigt utredt att redan under nu varande förhållanden, då fångantalet är ovanligt ringa, straffångar, i anseende till bristande utrymme vid ett och annat länsfängelse, måste, för undergående af straff, sändas till andra, stundom aflägsna fängelser, der det ständigt varierande fångantalet för tillfället är mindre, och att, om vatten- och brödstraffet utbytes mot fängelse eller allmänt arbete, de nuvarande cellfängelserna icke kunna rymma det ökade antalet fångar. Vid detta förhållande anser jag det icke vara lämpligt att till Kongl. Maj:t aflåta den af Lag-Utskottets majoritet förordade skrifvelse, hvarigenom begäres dels en utredning, som redan är vunnen, dels ett lagförslag, som under nu varande förhållanden måste betraktas som olämpligt och overkställbart.»

af Herr *Sundell*;

af Herrar *Afzelius*, *N. Petersson*, *Philipsson*, *M. Jonsson*, *Lyth* och *Silfverstolpe* gemensamt: »De åsigter om olämpligheten af de så kallade affiktiva kroppsstraffen, hvilka föranledt uteslutandet af fängelsestraffet vid vatten och bröd, såsom särskild straffart, utur allmänna strafflagen samt nu förmått Utskottet att tillstyrka detsammes borttagande såsom förvandlingsstraff,

förvandlingsstraff, synas med fullt skäl tala därför, att äfven bestraffningen med arrest vid vatten och bröd bör upphöra för personer, som tillhöra krigsmakten. Enligt vår uppfattning förefinnes härtill så mycket större anledning, som den allmänna värnepligten, för åstadkommande af en härordning, hvilken förmår betrygga fäderneslandets försvar, i väsendtlig mån måste utsträckas, i följd hvaraf de uti krigslagarne innefattade straffbestämmelser i högre grad än hittills komma att vinna tillämpning å medborgare, hvilka endast för en tid tillhöra krigsmakten. Till undanröjdjande af den betänklighet, hvilken bibehållandet af arrest vid vatten och bröd, såsom disciplinstraff, inom krigslagsstiftningens område är egnadt att framkalla emot godkännande af ett i ofvan omförmälda riktning emotsedt förslag till arméorganisation, hafva vi följaktligen funnit oss föranlåtne vördsammast hemställa:

att Riksdagen uti skrifvelse till Kongl. Maj:t i underdånighet måtte anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t taga i nådigt öfvervägande, huruvida icke den i disciplinstadgan för krigsmakten den 11 Juni 1868 såsom disciplinstraff stadgade straffart af arrest vid vatten och bröd må kunna utbytas emot ett annat, mera ändamålsenligt bestraffningssätt.»

Friherre *Wrede* och Herr *Sven Nilsson* hafva begärt få antecknadt, att de i frågans behandling inom Utskottet icke deltagit.